

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС,
ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.5(477)

Т. А. Кобзева,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки навчально-наукового інституту права Сумського державного університету

**ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНИХ СУБ'ЄКТІВ
УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СИСТЕМОЮ УКРАЇНИ**

На основі аналізу чинного національного законодавства, що визначає адміністративно-процесуальний статус наведених органів, виділено державні органи, які найбільшою мірою здійснюють правоохоронну діяльність у сфері управління фінансовою системою. Доведено, що діяльність правоохоронних суб'єктів управління фінансовою системою спрямована на виявлення допущених правопорушень у зазначеній сфері та на здійснення розслідування найбільш небезпечних серед них.

Ключові слова: правоохоронні органи, державні органи, фінансова система України, нормативно-правовий акт.

Постановка проблеми. Надійна фінансова система є стрижнем розвитку та успішного функціонування ринкової економіки, необхідною передумовою зростання і стабільності економіки в цілому. Ця система розподіляє заощадження суспільства та полегшує його повсякденні операції. Зауважимо, що лише після того, як створена надійна фінансова система, стає можливим розвиток ринку грошей і капіталу. Потрібно відзначити, що фінансова система сьогодні є предметом дискусій та обговорень. Вона повинна вирішувати низку соціальних проблем, зокрема: недостатні темпи розвитку економіки; диспропорції розвитку економічної системи; відставання в адаптації до змін на зовнішніх товарних і фінансових ринках; зайву соціальну напруженість, яка негативно впливає на відтворювальний процес; низький рівень задоволення потреб індивідуума тощо. Проте вирішення таких завдань неможливе без належного здійснення правоохоронної діяльності у сфері управління фінансовою системою України. Уся діяльність правоохоронних органів спрямована на захист прав і свобод людини та громадянина, підтримання законності і правопорядку в державі. Основною відмінністю правоохоронних органів від інших державних структур є те, що правоохоронні інститути спеціально наділені державою повноваженнями здійснювати діяльність з охорони прав людини та громадянина від порушень відповідно до встановленого законом порядку.

Стан дослідження. Дослідженню системи державних суб'єктів управління фінансовою системою України приділяли увагу такі вчені,

як М. Г. Белов, М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, Е. А. Вознесенський, Т. І. Єфименко, Є. В. Калюга, Л. М. Крамаровський, М. В. Кужельний, В. М. Митрофанов, В. М. Мурашко, Н. І. Рубан та інші. Проте, на нашу думку, невинувато мало уваги приділено саме діяльності правоохоронних органів у системі державних суб'єктів управління фінансовою системою України

Тому **метою** статті є розглянути правоохоронні органи в системі державних суб'єктів управління фінансовою системою України.

Виклад основного матеріалу пропонуємо розпочати з визначення сутності поняття «правоохоронні органи». Так, автори підручника «Суд, правоохоронні та правозахисні органи України» під правоохоронним органом розуміють державну установу (або державну юридичну особу), яка діє в системі органів влади й виконує на основі закону державні функції (владні, організаційно-розпорядчі, контрольні-перевірочні тощо) в різних сферах внутрішньої та зовнішньої діяльності Української держави [1, с. 7]. О. М. Бандурка зазначає, що правоохоронні органи – це державні заклади й організації, що функціонують у суспільстві, головною метою діяльності яких є забезпечення законності, боротьба зі злочинністю та іншими правопорушеннями [2, с. 21–23].

Відповідно до ст. 2 закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» правоохоронними органами є органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи й установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [3].

Звичайно, не всі правоохоронні органи мають відношення до сфери управління фінансовою системою. Аналіз чинного національного законодавства, що визначає адміністративно-процесуальний статус наведених органів, дав можливість виокремити органи, які найбільшою мірою здійснюють правоохоронну діяльність у сфері управління фінансовою системою.

Зокрема, мова може йти про Службу безпеки України, яка відповідно до ст. 1 закону України «Про Службу безпеки України» є державним правоохоронним органом спеціального призначення, що забезпечує державну безпеку України. Так, наведений орган здійснює боротьбу з таким особливо небезпечним явищем, як фінансування терористичної діяльності. У ст. 25 зазначеного нормативно-правового акта визначено, що в рамках такої діяльності Служба безпеки України має право: одержувати в установленому законом порядку на письмову вимогу керівника органу або оперативного підрозділу Служби безпеки України від органів доходів і зборів,

фінансових та інших установ, підприємств, організацій (незалежно від форми власності) інформацію та документи про операції, стан рахунків і руху коштів на них за конкретний проміжок часу (з розшифруванням сум, дати призначення та контрагента платажу), вклади, внутрішньо- та зовнішньоекономічні угоди, а також завірені копії документів, на підставі яких було відкрито рахунок конкретної юридичної або фізичної особи; залучати в установленому законодавством порядку до проведення перевірок, ревізій та експертиз кваліфікованих спеціалістів установ, організацій контрольних і фінансових органів; подавати за матеріалами оперативно-розшукової діяльності до суду заяви про скасування реєстрації і припинення діяльності суб'єктів підприємництва, а також за наявності підстав, передбачених законом, подавати до суду позови про визнання недійсними угод у порядку, встановленому законодавством України; ініціювати згідно із законом питання накладення на невизначений строк арешту на активи, що пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюцій Ради Безпеки ООН, зняття арешту з таких активів і надання доступу до них за зверненням особи, яка може документально підтвердити потреби в покритті основних та надзвичайних витрат [4].

Більше того, відповідно до ст. 38 Кримінального процесуального кодексу України органи безпеки є органами досудового розслідування, тобто такими, що здійснюють дізнання та досудове слідство. При цьому аналіз ст. 216 цього кодексу свідчить, що органи безпеки здійснюють досудове розслідування [5] таких злочинів: ст. 110-2 КК України «фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України»; ст. 258-5 КК України «фінансування тероризму»; ст. 333 КК України «порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю» [6].

Серед державних правоохоронних суб'єктів управління фінансовою системою варто також назвати Міністерство внутрішніх справ України, яке відповідно до Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 878, є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що, зокрема, забезпечує формування державної політики у сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки й порядку [7]. Через Міністерство внутрішніх справ спрямовується та координується діяльність Національної поліції України (далі – поліція). Відповідно до закону України «Про Національну поліцію» поліція – центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення

охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку [8]. Більш детально адміністративно-правовий статус наведеного правоохоронного органу визначено в Положенні про Національну поліцію, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877. Відповідно до наведеного нормативно-правового акта поліція, зокрема, здійснює завдання, пов'язані з реалізацією державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки й порядку [9].

Серед правоохоронних органів у системі державних суб'єктів управління фінансовою системою варто назвати органи, які здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства та в передбачених законодавством випадках дізнання і досудове слідство злочинів у сфері управління фінансовою системою. Аналіз законодавства свідчить, що одним із таких органів є податкова міліція. Так, правовий статус податкової міліції визначено в Податковому кодексі України. Відповідно до ст. 348 цього Кодексу податкова міліція складається зі спеціальних підрозділів по боротьбі з податковими правопорушеннями, що діють у складі відповідних контролюючих органів, і здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, виконує оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну й охоронну функції. До завдань податкової міліції віднесено: запобігання кримінальним та іншим правопорушенням у сфері оподаткування та бюджетній сфері, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення; розшук осіб, які переховуються від слідства та суду за кримінальні й інші правопорушення у сфері оподаткування та бюджетній сфері; запобігання та протидія корупції в контролюючих органах і виявлення її фактів; забезпечення безпеки діяльності працівників контролюючих органів, захисту їх від протиправних посягань, пов'язаних із виконанням службових обов'язків [10].

На нашу думку, слід зазначити, що існування податкової міліції не є виправданим і не відповідає загальнодержавній системі правоохоронних органів, у тому числі суб'єктів управління фінансовою системою. Зокрема, ми погоджуємося з авторами законопроекту «Про внесення змін до деяких законів України щодо скасування податкової міліції» від 21 квітня 2015 року № 2681 [11], які в пояснювальній записці до нього зауважують, що на сьогодні потреба в ліквідації податкової міліції, яка діє в складі Державної фіскальної служби України, зумовлюється тим, що Державна фіскальна служба України є цивільною службою, яка не належить до правоохоронних структур, належність до її складу податкової міліції є нелогічною, та й робота податкової міліції в попередні роки повністю дискредитувала цю структуру (щорічно нею порушувалося біля 5 тисяч кримінальних

і оперативно-розшукових справ, з яких до суду доходило тільки 0,2 %) [12]. Таким чином, необхідним є вжиття заходів щодо ліквідації податкової міліції з передачею її функцій до відповідних підрозділів Міністерства внутрішніх справ України.

Крім наведених у системі правоохоронних суб'єктів управління фінансовою системою варто назвати органи, діяльність яких стосується протидії корупційним правопорушенням. У цьому випадку мова йде про Національне антикорупційне бюро, що відповідно до закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» є державним правоохоронним органом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. При цьому основним завданням Національного антикорупційного бюро України є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці [13].

Висновок. Таким чином, правоохоронні органи – це спеціальні державні органи, що здійснюють правоохоронну діяльність з метою охорони та захисту прав і законних інтересів громадян, підприємств та організацій, держави і суспільства, забезпечення безпеки, правопорядку та законності в країні. У контексті нашого дослідження діяльність наведених державних органів спрямована на забезпечення стабільності функціонування сфери управління фінансовою системою, вжиття заходів із недопущення порушень прав, свобод та інтересів зацікавлених осіб і держави в цілому та здійснення розслідування найбільш небезпечних серед них.

Список бібліографічних посилань: 1. Суд, правоохоронні та правоохоронні органи України: підручник/О. С. Захарова, В. Я. Карабань, В. С. Ковальський (кер. авт. кол.) та ін.; відп. ред. В. Маляренко. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 376 с. 2. Судебные и правоохранительные органы: учебник/МВД Украины, Ун-т внутр. дел; Бандурка А. М., Бессмертный А. К., Бессмертный Е. А. и др.; под ред. А. М. Бандурки. Харьков: Ун-т внутр. дел; Эспада, 1999. 350 с. 3. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: закон України від 23.12.1993 № 3781-ХІІ // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>. 4. Про Службу безпеки України: закон України від 25.03.1992 № 2229-ХІІ // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>. 5. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. 6. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. 7. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 878 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL:

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-п>. **8.** Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>. **9.** Про затвердження Положення про Національну поліцію: постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-п>. **10.** Податковий кодекс України: закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. **11.** Про внесення змін до деяких законів України щодо скасування податкової міліції: проект закону України від 21.04.2015 № 2681/внос. нар. деп. України Насаликом І. С. // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=54846&pf35401=338782>. **12.** Пояснювальна записка до проекту закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо скасування податкової міліції» від 21.04.2015 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=54846&pf35401=339072>. **13.** Про Національне антикорупційне бюро України: закон України від 14.10.2014 № 1698-VII // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>.

Надійшла до редакції 07.07.2016

Кобзева Т. А. Правоохранительные органы в системе государственных субъектов управления финансовой системой Украины

На основе анализа действующего национального законодательства, определяющего административно-процессуальный статус приведённых органов, выделены государственные органы, которые в наибольшей степени осуществляют правоохранительную деятельность в сфере управления финансовой системой. Доказано, что деятельность правоохранительных субъектов управления финансовой системой направлена на выявление допущенных правонарушений в указанной сфере и осуществление расследования наиболее опасных среди них.

Ключевые слова: правоохранительные органы, государственные органы, финансовая система Украины, нормативно-правовой акт.

Kobzieva T. A. Law enforcement agencies in the system of state subjects of managing financial system of Ukraine

Based on the analysis of current national legislation that defines administrative and procedural status of law enforcement agencies, the author has singled out those, which are mostly engaged in law enforcement activities in the area of financial system administration. It has determined that law enforcement system must solve a number of social problems, including: slow paces of economic development; the imbalance of economic system; lag in adapting to changes in external trade and financial markets; excessive social tension, which adversely affects the reproductive process; low level of meeting the needs of an individual, etc. It has been established that the main difference between law enforcement agencies and other state structures is

that law enforcement institutions specially endowed with state powers to carry out activities in protecting human and civil rights from violations under the law. It has been proved that law enforcement agencies – are special state agencies engaged in law enforcement activities aimed at protecting the rights and legitimate interests of citizens, companies and organizations, the state and society, ensuring security, law and order and legality in the country. It has been indicated that the activities of these public agencies aimed at ensuring the stability in the sphere of managing financial system, taking measures to prevent violations of the rights, freedoms and interests of stakeholders and the state in general and realizing investigation of the most dangerous among them.

Keywords: law enforcement agencies, state agencies, financial system of Ukraine, legal act.

УДК 347.952(477)

Л. В. Крупнова,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права і правосуддя Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янука

ПРОБЛЕМА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Досліджено проблему ефективності системи виконавчого провадження в Україні з точки зору її організаційно-розпорядчої сутності. Особливу увагу приділено чинникам, які визначають ефективність виконання судових рішень і рішень інших органів. Проаналізовано критерії ефективності виконавчого провадження та можливість їх нормативно-правового закріплення. Запропоновано засоби адміністративно-правового забезпечення ефективності виконавчого провадження та розкрито їх зміст.

Ключові слова: виконавче провадження, адміністративно-правове забезпечення, адміністративно-правові засади, критерії ефективності, державна політика.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку України актуальною є проблема ефективності системи виконавчого провадження. Це обумовлено низкою чинників соціально-правового та організаційно-розпорядчого характеру. Такими чинниками є корупція, неефективність державного управління, непрофесійність влади, недосконалість методів і форм забезпечення виконання судових рішень та рішень інших органів тощо. Усі зазначені чинники мають організаційну природу, яка зрештою і визначає ефективність виконавчого провадження. За таких умов нагальною потребою є детальне наукове опрацювання адміністративно-правових засад виконавчого провадження з метою пошуку оптимальних шляхів підвищення його ефективності.